

Izhaja v Trstu vsak
= petek popoldne =
Uredništvo in upravništvo
ulica Boschetto št. 5. II. nad.
= Telefon št. 1570 =

Delavski List

Posamezna številka

6 vin.

Inserati po dogovoru.
Naročnina za celo leto
4.20 K., pol leta 2.10 K.,
četrt leta 1.05 K. - Ino-
zemstvo več poština.

Glasilo slovenskih socialistov na Primorskem.

Položaj na Goriškem.

Piše

Dr. Henrik Tuma.

(Dalje).

Dr. Franko je premalo poznal položaj in sestanost agrarne stranke, zaradi tega se je podvrzel skupnemu nastopu, saj mu je itak Andrej Gabršček zagrozil: «Ako ne gremo skupaj, potem pa magari vse razženem».

Dr. Franko tudi ni računal z novim elementom, t. j. z učiteljstvom. Učiteljstvo je bilo po klerikalni zmagi leta 1907 precej konsternirano. Ako zavladala klerikalizem po Goriškem, bi v prvi vrsti klerikalni vodje skušali učiteljstvo demoralizirati in spraviti v klerikalni tabor. Disciplinacija med učiteljstvom, se je itak začela kršiti. Inteligentnejši učitelji so zaradi tega s tesnobo gledali v bodočnost, videč po eni strani nemogočnost liberalno-napredne stranke, po drugi strani pa naraščajoči vpliv klerikalne stranke. Edina njihova zaslonba bi utegnila biti nova agrarna stranka, kjer učiteljstvu ne bi bilo treba zatajiti naprednega mišljenja in kjer bi bilo mogoče nasloniti se na ljudstvo samo. Zaradi tega se je učiteljstvo pred volitvami, ko je obenem tudi konstatiralo neorganiziranost agrarne stranke pod dr. Frankotom, energično vzdramilo in združilo. Na zaupnem shodu, kjer se je imelo končno odločiti, ali naj se agrarna stranka združi s klerikalci ali pa naj samostojno nastopa, so odločili dejanski učitelji s svojim nastopom. Tako je učiteljstvo rešilo ne le pozicijo sebi, marveč tudi agrarni stranki. Pri dotičnem zaupnem shodu se je z veliko večino sklenilo, z vso silo vstopiti v volilni boj ter se je tudi precejšnje število vpisalo v konsorcij za vzdrževanje glasila. Učiteljstvo je tudi pri volitvah samih storilo svojo dolžnost. Precej po tem zaupnem shodu agrarne stranke je zavladalo čilejše delo v nji in le temu je pripisati, da je združena liberalno-agrarna stranka pri volitvah v splošni kuriji dosegla toliko vspeha, da je prišla v ožjo volitev. Prišlo je do zmage agrarno-liberalne stranke z nekaj čez 600 glasovi večine in šele ko se je socialnodemokratska stranka odločila glasovati za njo. Vspeh po razmerju glasov ni bil torej večji ob volitvah leta 1907 ali oni leta 1900 ali 1901. Ako je liberalno-napredna stranka v svojem glasilu „Soči“ slavila zmago z visokodonečimi frazami, to ni bilo nič drugega nego veselje, da liberalno-napredna stranka ni temeljito propadla kakor bi po lastni moči morala. Vse je bilo tako gotovo klerikalne zmage in poraza liberalnonapredne stranke, da se je presenečenje nad zmago končno zasuknilo v silno „narodno navdušenje“.

Šola in cerkev.

Češki napisal za „Nar. Obzor“ št. 17. 20 leto
bivši duhovnik Ladislav Kante; prev. Dr. I. F.

Podučeval sem veronauk na ljudskih in meščanskih šolah. Ko sem prihajal kot duhovnik v šolo, obšlo me je vedno čustvo, kakor da bi prihajal v drugi, tuj svet. V sovražnem svetu. Šola — to je bilo nekaj popolnoma drugega kot cerkev. V cerkvi med vernim ljudstvom sem se počutil doma, kakor med svojimi; toda v šoli? V šoli je vel duh tujine. Med mlajšimi učenci, v prvem in drugem razredu, tam še ni bilo čutili tega vtisa, tam je bilo še prijetno; toda dalje in višje, med starejšimi učenci je že bila ta tujina. Posebno med dečki: deklice so bile kot jagnjeta, ponižne in ubogljive. Toda jaz vem in sem vedel že takrat, da ni bila šola sama na sebi — t. j. učenci — edini vzrok onemu tesnemu čustvu; glavni vzrok je bil učitelj. Učitelj, ne kot posebna oseba N. N. marveč kot učitelj; niti v spolu ni bilo razlike; kakor v učitelju tako tudi v učiteljici sem čutil sovražni življ. Zakaj? Dvomim, da bi bil znal takrat na to vprašanje dobro in odkritosrečno odgovoriti. Stvar ni bila jasna meni samemu; imel sem samo vtis tujine

Ob volitvah v deželni zbor leta 1908 in vsled novo ustanovljene splošne volilne kurije, pa je tudi socialnodemokratska stranka pokazala nekoliko življenja. Posebno karakteristično znamenje je, da je socialnodemokratska stranka nastopila v kmečkih občinah, da so oddajali glasove za to stranko tudi kmetovalci. Socialnodemokratska stranka je pokazala svojo moč v industrijskih krajih, kjer je delavstvo organizirano, na kmetih pa se je pojavil socialni demokratizem iz razloga kakor agrarizem, t. j. radi zlorabe od strani klerikalizma in liberalizma in polne zapuščenosti in zanemarjenja malega posestnika.

Uspeh volitev leta 1908 v deželni zbor je torej pokazal: 1.) upravičenost agrarne stranke, 2.) propad liberalnega napredništva in 3.) nastop kmečkega socialnodemokratskega gibanja.

Da je prišlo do poraza klerikalcev je prvi vzrok apatija in nesposobnost voditeljev klerikalne stranke. Nova dr. Gregorčič-Berbuč, skrajno klaverni nastop deželnozbornih poslancev klerikalne stranke v zadnjih 6 letih, nepoznanje razmer in domišljavost onega dela klerikalne stranke, ki je hotela nastopiti in delati po receptu kranjskih klerikalcev. Največjo nesposobnost pa je pokazal voditelj dr. Ant. Gregorčič, ki si je z novim volilnim redom hotel osigurati za vedno svoj stol, a si je izkopal politični grob. Ako bi dr. Anton Gregorčič le količkaj poznal položaj v deželi in le količkaj računal, bi moral vedeti, da je edini njegov spas indirektna volitev in kurijalni sistem najreakcionarnejše vrste.

IV.

Premenil pa se je politični položaj v deželi tudi na italijanski strani.

Krščanskosocialni stranki, ali kakor se sama imenuje «partito popolare», se je posrečilo pridobiti kolone in kmečke prebivalce in seveda pomač vlade. Ni bilo težko pridobiti si tla ob bednih razmerah furlanskega kolona in malega posestnika proti izkoriščevalni signoriji in liberalni gospodi. Ako je bila upravičena nezadovoljnost proti delovanju ali prav za prav nedelovanju dr. Gregorčiča-Berbuča na slovenski strani, bi furlanski prebivalci ne mogli biti nezadovoljni z delovanjem dr. Pajerja in pristašev za dobo 1901—1908 v deželnem zboru. Dr. Pajer se je ves ta čas takorekoč igral kakor mačka z miško s slovenskimi klerikalnimi poslanci. Dal jim je le toliko, kolikor so rabili, da bi vzdržali sebe in klerikalno stranko, t. j. bil je radodaren s podporami klerikalnim občinam, saj si je pridržal izključno sebi in italijanstvu vso faktično moč v deželni

in sovražnega sveta a nisem si ga znal bližje razložiti.

Iz razgovorov z drugimi duhovniki sem spoznal, da so imeli mnogi izmed njih ravno isti vtis; vsi so videli v učiteljstvu sovražni življ. In v šolo so hodili večinoma neradi.

S tem nočem reči, da smo živeli mi duhovniki z učitelji vedno v slabih odnosih. Mi smo si bili tudi zelo vljudni. Ali ta vljudnost je bila hladna, brez prisrčnosti, prisiljena — zavetje v sili, da ne bi medsebojna nezaupljivost in tajna sovražnost očitno izbruhnila. Pravim: medsebojna nezaupljivost, ker sem gotov, da so ravno tako kakor mi duhovniki v učiteljih, tudi oni čutili v nas sovražni življ.

Bilo so tudi izjeme, čeravno redke. Bili so učitelji, ki so bili pa duhovnikom več kot vljudni, ki so se jim celo prilizovali. Poznal sem med njimi starce; ki so takorekoč poljubili roke mladim kaplanom. Delali so vse, kar so videli duhovniku že na ožeh, da, prizadevali so si izpolniti njegovo željo, še predno je bila izrečena, in pridobiti si njegovo hvaležnost in naklonjenost. Celó neprijetno je to bilo; spominjam se vsaj, kakó mi je bilo mučno, ko je šolski vodja nalašč, da bi se prikupil meni in po meni dekanu — članu okrajnega šolskega sveta, v svoji navzočnosti ostro prigovarjal podrejenemu učitelju, sedanjemu

odboru, saj je dobil, kar je sploh hotel deželno norišnico, deželno palačo, kapital za bodočo furlansko železnico, izkoristil je užitnino slovenske strani ter dobil podlago za vsa investicijska podjetja v Furlaniji. Nikdar, odkar deželni zbor obstoji, ni italijanska stranka tako žela kakor v dobi 1901—1908. Bila je neomejen gospodar z deželnim fondom in deželnimi močmi. Za skledo leče je prodajala klerikalna stranka vse slovenske narodne in ljudske pravice. In vendar Furlani niso bili hvaležni dr. Pajerju! Ogromna večina v splošni in kmečki kuriji je šla za duhovščino in mons. dr. Faiduttijem. Vsa ta masa se ni zavedla in tudi ni čutila političnega in ekonomičnega dela dr. Pajerja, padlo je tako malo na mizo bednega kolona in malega posestnika, da Furlani za nacionalne pridobitve italijanske liberalne stranke niti niso vedeli, ali niso hoteli vedeti. Dr. Faidutti je s pomočjo duhovščine v zadnjih 6 letih pridno snoval «casse rurali» in gospodarske zadruge, stopil v ozko dotiko s centralno vlado na Dunaju, ki je odvisna od klerikalne stranke v državnem zboru, in z njeno pomočjo pridobil, kar se da pridobiti za Furlanske kolone in male posestnike.

Značilen je tudi nastop socialnodemokratske stranke pri volitvah 1908 v splošni kuriji. Ni bila sicer tako močna, kakor kažejo dejanske podlage. Krmin, Gradišče in Tržič daje sicer lepo število socialnodemokratskih glasov, bila pa je stranka docela apatična v Gorici. Res je, da socialnodemokratska stranka v Furlaniji ne more računati na zmago, dokler se ne loti organizacije kolona in malega posestnika. Če bi tudi v Gorici socialnodemokratska stranka še tako močno nastopila, bi to storila le na škodo liberalne nacionalne stranke, dočim bi absolutna precejšnja večina klerikalcev med furlanskimi kmeti ostala netaknjena. Menda tiči v tem vzrok, da se socialnodemokratska stranka v Gorici ni mnogo pobrigala, ker je število oddanih glasov, naravnost rečeno, klaverno. Slovenski socialni demokratje v Gorici pridejo malo v poštev, ker žal med italijanskimi sodrugji vlada neutemeljeno prepričanje, da je Gorica tako italijansko mesto kakor Trst in da gre italijanskim sodrugom v Gorici prva, če ne izključna beseda. Pozabljajo pa dejanski položaj, da je v Gorici godno za socialno demokracijo več delavcev med Slovenci nego med Italijani in da pride do krepkega nastopa le, ako se zavzame pravo in čisto internacionalno stališče. Ako socialnodemokratska stranka zavzame odslej naprej to stališče, sme upati, da pride v doglednem času ne le do veljave,

marveč da se postavi po robu liberalni nacionalni kliki in da celo ni izključeno, da prav v kratkem času pride do lastnega zastopnika v mestnem občinskem svetu. Pridobitev veljave v Gorici bi pa gotovo imela za posledico okrepljenje stranke v Krmini, Gradišču, Tržiču in Červinjanu, in ako se le količkaj pridobi terena med koloni in kmeti, bi socialnodemokratska stranka v skupini goriški in v Furlaniji lahko računala na pozitiven uspeh. Socialnodemokratska stranka v Gorici zlasti ne vidi ene prirodne okolnosti, to je namreč, da ima Gorica malo pristno italijanskega življa v nižjih slojih in da so to, kar se imenuje italijansko, poitaljanjeni slovenski priseljenci. Obrtniki, mali obrtniki in pomočniki se skoraj po večini tvorijo iz takega elementa. In ti so po mestni šolski vzgoji navadno tudi strastni sovražniki vsega, kar je slovensko, oni se najbolj izdajajo za italijanske šoviniste pod vodstvom par ne posebno bistroumni voditeljev iz takozvanih inteligentnih italijanskih krogov. Socialnodemokratska stranka bi ravno tu morala zastaviti svoje delovanje, na polju, ki eminentno karakterizira in dviga to stranko nad drugimi, na polju internacionalizma in v boju proti narodnemu neplodnemu šovinizmu. Se po sebi razume, da mora tudi slovenski del socialnodemokratske stranke v Gorici docela odvreči ozkosrečni nacionalni program, in menda ga ni mesta v celi Avstriji, kjer bi bil tako ugoden položaj za stvarni skupni nastop dveh narodnosti kakor v Gorici. Tu tiči skoraj ključ cele politične pozicije na Goriškem. Ako se bodo zavedali tega inteligentni italijanski in slovenski sodrugji, pokažejo že lahko prve volitve, kak ugoden položaj da imajo.

(Dalje prih.)

RAZNO.

Klerikalni napad na vseučilišča.

Na vseučilišču v Inomostu so se godili v pondeljek burni prizori, ki imajo za posledico, da je vseučilišče na rektorjev ukaz zaprto. O dogodkih se poročajo: Dopoldne — v ponedeljek — so imeli nacionalni in liberalni dijaki shod zaradi Wahrenundove afere, katerega se je udeležilo tudi več meščanstva. Ker so bili že znani dogodki v Gradcu, se je govorilo na shodu tudi o njih in resolucije, ki so bile sprejete, so obsojale tudi Hagenhoferjevo vedenje. Po končanem shodu so zborovalci odkorakali pred hišo, v kateri so kleri-

da bi jih pripravil do tega, da bi delali to, kar jim zopet cerkev po meni in drugih duhovnikih ukazuje delati: ta in ta čas hoditi v cerkev, obnašati se tam tako in tako, ne jesti ob petkih mesá itd.

Zakaj je bil v šoli učitelj? Da bi učil otroke čitati, pisati... Nad tem se nisem spotal — in če bi učitelj samo to učil, težko da bi videl v učitelju to, kar sem v resnici v njem videl... K sreči ali nesreči ni bil učitelj v šoli samo za to, da bi učil otroke čitati, pisati in računati, njegova naloga je bila tudi učiti otroke opazovati, misliti uporabljati lasten razum. In baš v tem delovanju učitelja je velika nevarnost za stališče duhovnika v šoli; učiteljevo delo uničuje ves trud duhovnika.

Namesto mnogo besedi, naj služi izgled. V četrtem razredu se je obrnil name desetletni deček s tem-le vprašanjem: «Gospod kaplan, kakó bi pa to bilo, ako bi po smrti recimo jaz prišel v nebesa in moja mamica v pekel? Jaz se ne bi mogel veseliti v nebesih, za-to ker bi mi bilo mamice žal in bi se mi tožilo po njej? In če bi bilo to narobe, tedaj ne bi zopet mamica mogla imeti takega velikega veselja v nebesih...» Ali razumete, kaka nevarnost je za duhovnika v šoli misleč otrok? Kaj, ko bi bil en sam; ali tu je cela družba otrok. Po takem-le vprašanju mamelega dvomljiveca vam naenkrat potihne cel

agrarnemu poslancu H., zakaj ne vstopi v društvo katoliških učiteljev. K učiteljem te vrste so duhovniki sicer uljudni, toda niti njim preveč ne zaupajo; ali jih v srcu prezirajo, ker pač značaj nekaterih teh učiteljev ne more vzbujati simpatije, ali pa — in to večinoma — imajo sočutje z njimi; kajti to so navadno ubogi ljudje, ubogi učitelji, ubogi pedagogi, včasih tudi prav malo vestni pedagogi. Nekaj sem pa že tistikrat zapazil: da je bilo najbolj napeto razmerje med duhovniki in takimi učitelji, kateri so bili zelo dobri in zelo vestni pedagogi. Zakaj? Tega nisem vedel, bolje rečeno, nisem si upal razmišljati o tem.

Ali ko sem se globlje zamislil v stvar — bilo je to še le v petem letu moje duhovske službe, — razumel sem jo in sem se začudil ker je nisem že davno umel. Rešitev tega vprašanja je bila lahka in sicer:

Zakaj sem jaz — duhovnik, katehet — hodil v šolo? Da bi učil krščanski nauk. V praksi je pomenjala ta naloga to-le: hodil sem v šolo, da bi naučil otroke pripovedovati »godbe iz svetega pisma, da bi navadil otroke na pamet povedati odgovore v katekizmu; da bi jih do tega pripravil, da bi verovali, mislili in čutili to, kar jim cerkev po meni in drugih duhovnikih ukazuje verovati, misliti in čutili;

kalna dijaška društva in so demonstrirali proti klerikalizmu. V odgovor so začeli klerikalci polivati demonstrante z vodo in obmetavati jih z blatom. Med demonstranti je nastala silna razburjenost, začeli so bombardirati klerikalni dom s kamenjem in končno se je razvil tako besen boj, da se policiji ni posrečilo napraviti mir. Med tem ko so klerikalci naskočili v vseučilišče, udrli so v nekatere dvorane in so preprečili razna predavanja. Rektorat je na to ukazal, da se vseučilišče zapre na nedolžen čas.

Med klerikalnimi demonstranti, ki so napadli vseučilišče je bilo največ kmetov, ki so jih poklicali klerikalci iz dežele nalašč za napad.

Stojimo tedaj uprav pred dogodki, ki bi znali poroditi zelo neprijetne posledice, bodisi za vlado, ki se na taka klerikalna lopovstva opira, bodisi tudi za klerikalce same, ki — bodi jim povedano — precejnjujejo svojo moč in potrpežljivost ljudstva.

Na graškem vseučilišču so se primerili v soboto dogodki, kakršnih menda sploh ne pomnijo avstrijske univerze. Neki klerikalni dijak, član «katoliškega» akademičnega društva «Carolina», je imel biti promoviran za doktorja. Klerikalni dijaki so hoteli porabiti to priložnost, da se pokažejo v paradi, z društvenimi barvami. Doslej so svobodomiselnih dijakov klerikalnim vedno branili tak nastop in navadno se je končala vsa stvar s pretepom. Topot je pa rektor vplival na svobodomiselnih dijakov, naj ohranijo mir in ker so res sklenili, da ne bodo motili klerikalcev, je bilo pričakovati, da se izvrši vsa ceremonija v redu. Toda klerikalcem, ki so doslej vedno trobili, da ne zahtevajo nič drugčega, kakor enake pravice za svoja društva, ni bilo dovolj, da so to dosegli. Oni porabijo izza lanjskega katoliškega shoda vsako priložnost, da bi postali gospodarji na vseučilišču. V soboto so porabili v ta namen že brutalno silo. Klerikalni poslanec Hagenhofer, mož, o čegar talentih se doslej še ni mnogo vedelo, je zbral v graški okolici par sto fanatiziranih kmetov ter jih je pripeljal v mesto pred vseučilišče in jih je hotel nagantati tudi k promociji. Ko so svobodomiselnih dijakov opazili to, so se energično uprli Hagenhofer je pa ščeval svoje kmete, da naj le po sili udero na vseučilišče, češ, da so povabljeni na promocijo. Med dijaštvom in kmeti se je razvil pravi boj: končno so bili klerikalci potlačeni z univerze. Rektor je Hagenhoferju dejal, da lahko prisostvuje promociji, če ima vabilo, da pa kmetje, ki niso povabljeni, ne smejo na vseučilišče. Ko je postal nemir tako velik, da je bil že podoben boju, je rektor naznanil, da se promocija ne vrši temveč, da bo preložena. Da kmetje niso prišli z miroljubnim namenom prisostvovati slavnostni promociji, je razvidno že iz tega, da se je našlo pri njih ne le gorjače, ampak tudi različne druge instrumente za poboj. To je torej najnovejši bojni način klerikalcev. Če mislijo po tem načrtu osvojiti vseučilišča, jim je še najlože izpodletelo, kajti ta brutalnost mora vendar tudi v mlačnih meščansko-svobodomiselnih krogih izzvati odpor. S tega stališča so večne provokacije klerikalcev koristne; meščanski

razred kakor pena in kakih petdeset parov otroških oči se obrne na vas — duhovnika z nestrpno pričakujočo radovednostjo; in v mnogih teh otroških očeh zagledate isti dvom, vzbujeni razum, ki more vas, duhovnika, pri vsakem koraku ustaviti in vprašati: zakaj naj to-le verujem, zakaj naj to-le delam? Duhovnik seveda zataji zadrego, v kojoj ga je pripravilo vprašanje otrokovo. On si pomaga: ne razprši sicer dvomov otroka, ampak ga oglušči, zagovori in pregovori na način in z razlogi, s kojimi so tudi njega enkrat pregovarjali in pregovarili in kojih kratek zmisel je v tem slučaju približno tak-le: radost nebeška je posebna radost, tajnost za nov.... bog že poskrbi, da ne bi nam bilo žal, da se ne bi nam tožilo itd. Otrok se končno pomiri (kaj pa mora drugače?) najbrže si pomisli: gospod kaplan to bolje razume od mene, ali nekaj podobnega — toda za duhovnika postane že nevarno.... V istem razredu me je vprašal deček: kakó so mogle tretjega dne rasti rastline, ko je bilo solnce ustvarjeno še-le četrti dan? V prvi meščanski šoli je deček vprašal: ako je bog tako dobrotljiv, kako pač more kaznovati s tako strašnimi in večnimi kaznimi? Ako je bog vsevedoč in vse naprej vé, ako je torej vedel, da bo toliko ljudi pogubljenih v peklju, kakó je mogel ustvariti ljudi, ako je ob enem takó dobrotljiv?

(Dalje prih.)

liberalizem je res že tako zaspan, da se ga mora udariti s kolom po glavi, če se hoče, da se zdravi. To so klerikalci sedaj začeli prakticirati in pokazati se mora, če bo to spravilo liberalce na noge. Če pa tudi ne, je pa edino še, da se postavi liberalizmu spomenik na grob.

Domače stvari.

Volitve v obrtno sodišče.

Skupna seja strankinih zaupnikov in odbor strokovnih organizacij, ki se je vržila v četrtek dne 21. t. m. je sklenila kandidirati v obrtno sodišče sledeče kandidate in izdati sledeči poziv na delavce.

Delavci!

Vaša stranka v odgovoru s komisijo strokovnih organizacij vas vabi izvoliti si sledeče sodnike v obrtno sodišče v Trstu.

Prva skupina (veleindustria).

Sodniki prisedniki:

1. Hieronim Borri, kurjač; 2. Miklavž Dinelli, mornar; 3. Ivan Calligaris, kotlar; 4. Eduard Bosiglav, kotlar; 5. Ivan Zollia, lesni delavec; 6. Ferdinand Colobig, lesni delavec; 7. Jožef Martinolli, mehanik; 8. Jožef Bressovich, mehanik; 9. Ivan Gropaiz, slikar; 10. Ivan Lavrenčak, težak; 11. Ivan Vaccari, kovač; 12. Karl Sever mehanik.

Nadomestniki:

1. Josip Babich, kotlar; 2. Franc Caucich, lesni delavec; 3. Filip Hafner, uslužbenec kemične industrije; 4. Viktor Furlan, mehanik; 5. Viktor Pahor, slikar; 6. Karl Sila, modelist.

Sodniki prisedniki v priživnem sodišču:

1. Viktor Grubel, mehanik; 2. France Milost pek.

Druga skupina (mala obrt).

Sodniki prisedniki:

1. Anton Stergasa, klesar; 2. Ivan Suber, litograf; 3. Karl Nasciguerra, kavarnar; 4. Dominik Meneghetti, zidar; 5. France Mosetig, sodar; 6. Marcello Comel, tiskar; 7. Sisto Luis, lesni delavec; 8. Ignac Ziberna, pek; 9. Miklavž Chincich, čevljar; 10. Ivan Kolas, čevljar; Peter Savio, klesar; 12. Simon Schneider, tiskar; 13. Ivan Vidmar brivec; 14. Pasquale Schuck knjigovez.

Nadomestni:

1. Virgilji Ballaben, tiskar; 2. Anton Mosetig, pek; 3. Silvio Spazzal, tiskar; 4. Franc Reiner litograf; 5. Miklavž Calligaris, mizar; 6. Ivan Fernetič, mizar; 7. Filip Novak, sodar; 8. Anton Hervath, sodar.

Sodniki prisedniki v priživnem sodišču:

1. Ivan Melah, klesar; 2. Anton Cogliovina, mehanik.

Tretja skupina (trgovski in prometni uslužbeni).

Sodniki prisedniki:

1. Jožef Benvenuto, uslužbenec pri Hangars (Lloyd); 2. Ivan Zollia, težak v prosti luki; 3. Ludvik Rössler, uslužbenec v Glavnih skladiščih; 4. Ivan Serbo, težak; 5. Viktor Avgustinčič, uradnik; 6. Miklavž Parenzan, težak v prosti luki.

Nadomestniki:

1. Fran Mullon, težak v prosti luki; 2. Anton Jernejčič, uslužbenec v glavnih skladiščih; 3. Evgen Cosmatz, trgovski uslužbenec; 4. Valentin Gorijup, težak v prosti luki.

Sodniki prisedniki v priživnem sodišču:

1. Emil Geniram, uradnik; 2. Franc Novak, uslužbenec pri glavnih skladiščih.

Delavci!

Ti so možje, ki so si znali pridobiti vaše zaupanje že v drugih vlučajih. Znali bodo tedaj skrbeti tudi v obrtnem sodišču za vaše koristi in proti nakanam delodajalcev.

Vsi na volišče!

Politični odbor

in komisija strokovnih organizacij.

Predavanje I. Cankarja. Včeraj zvečer ob 8^{1/2} uri je predaval v Ljudskem odru sodr. I. Cankar o predmetu «Trubar in Trubarjeve slavnosti». Velika dvorana je bila polna zadnjega kotička. Predavatelja so burno pozdravili ob začetku in koncu predavanja. Obširno poročilo o tem krasnem predavanju priobčimo prihodnjič.

Dramatična predstava Ljudskega odra. V nedeljo 17. t. m. so predstavljali kriški diletantje v Ljudskem odru v dvorani delavskega doma Ganglovo

žaloigro v 4 dejanjih «Sin», Odkrito smemo povedati, da so bili takrat naši kriški diletantje vsi na pravem mestu. Zlasti pa moramo pohvaliti sodruga N. N., Sirk, in gospico Gizelo Sirk. Prvi v vlogi Cirila, drugi v vlogi očeta in tretja v vlogi Helene. Zlasti sta izvedela prav umetniško prizor Helena in Ciril, ko mu prva vzame listnico z denarjem, v katerem prizoru sta žela strani poslušalcev aplavz na odprtem odru.

Upamo, da nas kriški diletantje posetijo še večkrat v Trst za kar jim bomo i mi in občinstvo hvaležni.

Žrtve narodnih bojev. Večkrat smo že govorili o žrtvah, ki jih mora prenašati delavstvo vsled narodnih bojev med tuk. slov. in ital. narodnjaki. Odkrito bodi povedano, da mi ne moremo na noben način razumeti, kaj ima opraviti narodno vprašanje v gospodarskem vprašanju. Toda kaj hočemo. Človek, ki je porabil še precej časa v proučevanju takih le reči, misli naposled, da tudi nekaj ve. Razdelil je narodno vprašanje od gospodarskega; povedal kako bi se dalo rešiti i prv i drugo. Toda zamanj. Velikani se ne pečajo nikdar s samo enim ampak z dvojnim vprašanjem, ki jih tlači v eno vrečo prav tako kakor tisti nevešči kmet, ki je spravil v eno vrečo krompir in med in potem vse skupaj prodajal po eni in isti ceni.

Take vrste ljudi so tudi tržaški jestvinčarji.

Dolgo časa je že, od kar so vložili uslužbeni jestvin memorandum v katerem zahtevajo ureditev delavnega časa, nedeljskega počitka itd. Že v 6. št. našega lista smo poročali o umetno uprizorjenem narodnem tepežu, ki je nastal na občnem zboru konsorcija jestvinčarjev med slov. in ital. delodajalci, ki so hoteli na tak način preprečiti razpravo o goriomenjenih zahtevah, v dosego katerih se bojujejo uslužbeni že nad dve leti. Tepež je nastal zato, ker so slovenski člani konsorcija obstruirali občni zbor, ker jim ital. tovariši niso dovolili razpravljati v slov. jeziku. Rekli smo, da bi bilo postopanje slov. članov popolnoma upravičeno, ako bi ne bilo narejeno nalašč, da se prepreči razpravo o omenjenih zahtevah uslužbenecv. O drugačni opravičenosti zahteve slovenskih zadrugarjev, ki smo jo dokazali v mali notici omenjene št. našega lista, so vzeli uslužbeni na znanje, in skušali so posredovati med slov. in ital. delodajalci, da bi se bilo prišlo do razprave in odobrenja omenjenih zahtev. Po dolgem posredovanju predsednika uslužbenecv. Karla Bertogne se mu je posrečilo izposlovati od skupine slovenskih jestvinčarjev obljubo, da bodo podpirali zahteve uslužbenecv, kakor so bile sklenjene v medzadružni komisiji in da ne bodo obstruirali radi slovenskega jezika, ako bo na dnevnem redu samo točka omenjenih zahtev.

V takih razmerah je sklicalo vodstvo konsorcija jestvinčarjev občni zbor na nedeljo dne 17. t. m. Na dnevnem redu je bila res samo točka o zahtevah uslužbenecv. Toda občni zbor se ni mogel vršiti, ker se slovenski trgovci niso ga vdeležili. Zakaj se niso vdeležili?

Zato, ker je vodstvo zdruge odklonilo neko slovensko pismo skupine slov. trgovcev in je ta sklep dalo tudi v javnost.

Gotovo je, da je tako početje vodstva konsorcija, ki ima med člani tudi velikansko število slovenske narodnosti, da je tako početje netaktno in žaljivo. Gotovo je pa tudi, da slov. člani, ko so že obljubili uslužbenecv, da ne bodo obstruirali, so mogli priti na občni zbor vseeno, odobriti in potem protestirati. Če bi bili slovenski delodajalci postopali na tak način, bi ne imel nihče prilike reči, da so tudi oni prispevali (kakor faktično so) da bodo ostale zahteve uslužbenecv nerešene še bogsigavedi koliko časa.

Kdor ima resnično željo in namen skušati ukreniti nekaj sila potrebnega, potem ne dela tako, kakor predsednik konsorcija gospod Roba ki je v intervisti „Piccolovega“ urednika je govoril kot predsednik Lega Nazionale, pa tudi ne kakor slovenski delodajalci, ki izrabljajo tako malenkostni dogodek proti zahtevam uslužbenecv. Iz vsega je samo razvidno, da so bili dobri nameni i slov. i ital. delodajalcev le slabi nameni.

Uslužbeni, toliko slovenski kolikor italijanski bi morali enkrat razumeti, da je vse njihovo posredovanje pri gospodarju v svrhu zboljšanja svojih zahtev, ampak da se morajo organizirati v lastno organizacijo in potem zahtevati. Danes morajo delati uslužbeni po 12 do 14 ur na dan, ne da bi dobili za to svoje naporno delo vsaj pošteno odškodnino in še mnogo drugih stvari imajo urediti.

Ako smatrajo slov. in ital. da so zadržane ustanovljene za reševati narodna vprašanja, ne smejo biti takega mnenja uslužbenecv, Sicer pa naj skušajo drugače uravnati vsi stvari izven konsorcija ter puste narodnjaki kom obojih strank, da se tepejo dokler jim drago.

Kako skrbe voditelji N. D. O. za svoje uslužbenecv. Kdor hoče koristiti sebi ne more koristiti drugim. Namen delodajalca je izkoristiti vse v svoje svrhe, tedaj tudi delavca. Razlika med delodajalcem in delavcem je enaka kakor med kupcem in prodajalcem. Prvi skuša kupiti blago po čim bolj nizki ceni; prodajalec pa skuša prodati po čim bolj visoki ceni. Delavec mora paziti in skrbeti za dobi za svoje delo čim večjo odškodnino, delodajalec pa gleda kako bi dobil delavca, ki bi ga malo stali. To smo povedali že sto in tisočkrat i na shodih i v časopisju. Toda tržaškimi narodnim delavcem in posebno inteligenci ni šlo v glavo. «Delavec in delodajalec delata lahko sporazumno v prid enega in drugega». Tako so nam odgovarjali in ustanovili so N. D. O. kateri načeljujejo delodajalci v prvi vrsti med temi tudi dr. Ribač in dr. Gregorin. Posebno pa dr. Gregorin. Toda njihov reševanje se ni uresničilo, pač pa se je uresničilo naša trditev, da so interesi delavca nasprotni interesom delodajalca, ki ne more skrbeti za interese delavca. Sedaj imajo tudi slovenski delavci dokaz v N. D. O. sami. In sicer:

Dne 23. aprila t. l. je vložila strokovna skupina N. D. O. odvetniških in notarskih uradnikov v Trstu spomenico slovenskim odvetnikom in notarjem. V spomenici so zahtevali, da se njihove dosedanje plače poviša v kolikor mogoče sledečem razmerju:

Uradnikom ki imajo do 720 K letne plače povišanje 35%. Uradnikom od 720 1200 K letne plače povišek 30%; od 1200 do 1800 K povišek 25%; od 1800 do 2400 povišek 20% in uradnikom, ki imajo od 2400 do 3000 K letne plače povišek 15%.

V spomenici povdarjajo uradniki, da so prisiljeni predložiti to udano prošnjo vsled sedanjih nepovoljnih življenskih razmer; vsled vedno rastoče draginje stanarin in vseh za življenje neobhodno potrebnih sredstev in so uverjeni, da bodo gospodje odvetniki uvideli da je le skrajna sila prisilila njihove uradnike obrniti se za pomoč in da bodo gotovo blagovolili pomagati jim v sedanjem obupnem položaju.

Če tudi je potreba — nadaljuje spomenica — enaka za vsakega uradnika bodisi z večjo ali manjšo plačo, je sklenila omenjena skupina uradnikov regresivne doklade naprositi v predstojeci obliki, da s tem olahkoči delodajalcem dotične nove izdatke in upa da se jih bo uvaževalo, in prošnji ugodilo.

Na to spomenico, ki je pisana še v precej ponižnem tonu niso dobili uradniki od svojih šefov nobenega odgovora. Zato so poslali dne 9. maja t. l. odvetnikom drugo pismo, v katerem jih opozarjajo na prej označeno resolucijo, rok za odgovor na katero je pretekel že 23. aprila, ter pravi naj se isto reši na kakoršni si bodi način do torka dne 12. t. m.

Tudi na to pismo niso dobili nobenega odgovora pač pa je predsednik N. D. O. hitel pripovedovati šefom, da nameravajo uradniki stavkati, dasi se uradnikom ni niti sanjalo o stavki. O tem niso nič vedeli, nič sklenili.

Na tak nači ne postopajo pošteni gospodarji z svojimi uslužbeni. Vsaj odgovorili bi jim bili lahko na drugo pismo. Ali smatrali so jih celo nevredne malenkostnega odgovora.

Komentarja bi ne bilo treba. Delodajalec, katerim so uradniki predložili omenjeno resolucijo so vsi vneti pristaši, člani in zagovorniki N. D. O. t. j. tiste organizacije, katere naloga bi bila skrbeti za koristi slovenskih delavcev in jih varovati pred izkoriščanjem delodajalcev. Izmed onih šefov, katerim je bila ta spomenica predložena sta dva odbornika N. D. O. Ta dva sta dr. Gregorin in dr. Otokar Ribač. In zato, ker sta v omenjeni organizaciji ta dva prijatelja slovenskega delavstva, zato sta postopala tudi ona dva, kakor vsi njihovi prijatelji proti delavcem prav na tak, odnosno še slabši način kakor postopajo proti delavcem tisti delodajalci, ki niso v odborih delavskih organizacij. Človek bi mislil, da ako zahteva delavstvo zboljšanja razmer od delodajalcev, ki so odborniki in člani ene delavske organizacije s katero pripovedujejo sami, da hočejo koristiti delavcem ali vsaj članom omenjene organizacije, da bodo delodajalci ugodili prošnji delavstva vsaj iz doslednosti pred programom.

organizacije, ki so jo sami ustanovili, kajti spomenica je bila uložena v imenu N. D. O. Misli bi pameten človek da bodo ugodili prošnji svojih delavcev vsaj iz taktičnih razlogov, da potem pokažejo javnosti in posebno delavstvu, kako da zna N. D. O. skrbeti za interese svojih članov in koliko boljši da so slovenski delodajalci od italijanskih, ali pa da vsaj pokažejo nam socialnim demokratom, kako, da ni treba stati ravno na stališču razrednega boja, ako se hoče delati v korist delavstvu. Toda niti iz teh razlogov niso hoteli ugoditi popolnoma upravičeni zahtevi svojih uradnikov in kljub temu, da so dohodki slovenskih odvetnikov veliko večji nego dohodki ital. odvetnikov in da so navadno slovenski odvetniki pravi skopuhi v plačevanju delavstva.

Prašamo tedaj, zakaj obstoji pravzaprav ta N. D. O. kadar ne more uveljaviti pravih zahtev svojih delavskih članov niti pred delodajalci, ki so tudi člani omenjene organizacije. Morda se vendar uresničuje naše besede češ, da hočejo imeti z N. D. O. delodajalci tudi delavce v svojih rokah in jih izkoriščati, kakor se jim zljubi in izrabljati delavstvo v svoje politične svrhe.

Iz tega dogodka je pa razvidno, da so slov. delavci izkoriščani ne samo od ital. ampak tudi in še bolj od slov. delodajalcev. Kakšen pomen naj ima tedaj še N. D. O. za slovensko delavstvo. Morda ne samo da bi angažovala krumirje v slučaju stavke, ki bi jo uprizorilo socialistično delavstvo.

Tu bodo vendar še nadalje pripovedovali, da hočejo koristiti delavstvu in da ga hočejo obvarovati pred izkoriščanjem tujih delodajalcev. Ampak gospoda, najprej pometite prah pred svojo hišo, najprej obvarujte delavce pred vašim duševnim in gmotnim izkoriščanjem in šele potem, če bo treba, varujte jih pred izkoriščanjem tujih delodajalcev. Pokazite se, da niste izkoriščevalci delavstva in potem boste imeli pravico govoriti o tujerodnih izkoriščevalcih. Sicer pa ne more nihče več verovati, da bi ljudje, ki ne pridejo na pomoč lastnim uslužbencem, braniti interese delavstva drugod.

Ampak, če kdo verjame v ljubezen naših narodnjakov do delavstva, prosto mu. Sicer se bomo o tem še nekaj pomenili. Slišali smo, da ga uradniki že prej niso veliko zaupali gospodu Mandiču in so sedaj tem bolj prepričani, da se je omenjena spomenica porodila le zato, da je mogla priti N. D. O. pobirati članarino katere gosp. uradniki niso hoteli plačevati. Pri svojih dosedanjih bornih plačah ne morejo metati denarja proč v žrelo, ki hoče njih same pogoltniti.

Stavka v ladijedelnici S. Marco. V torek zjutraj so proglasili stavko v ladijedelnici S. Marco kovaški pomagachi. Ti so dečki od 14 do 16 let. Dečki so pričeli stavkati sami, ne da bi bili naprosili prej pomoči ne posredovanja od katere si bodi strani. V stavko pa so vstopili ker jim tamošnje ravnateljstvo ni hotelo ustreči njihovim opravičenim zahtevam. Zahtevali so boljše plačo in odškodnino za akordno delo, ki bi jo bili morali sicer vedno dobivati od delavcev, ki jim je pa niso nikdar dali, če prav so morali oni vedno stati ob strani akordnih delavcev. Tudi zahtevajo naj se postopa z njimi bolj po človeško.

Ko so proglasili stavko, so obšli razne mestne ulice v sprevedu počoč socialistične pesmi in končno prišli v Delavski dom, kjer se je vršil shod. Na shodu je bila potom posredovanja sodr. Milosta in Pagninija izvoljena komisija, ki se je podala popoldne k ravnateljstvu, ki je pa ni hotel sprejeti.

Zvečer so imeli zopet shod, kjer so sklenili vstrajati v stavki. V sredo so stopili v stavko tudi težaki pomagachi kovaških rokodelcev. Teh je 45 in 100 dečkov. V sredo je stavkalo tedaj vsega skupaj 145 delavcev in dečkov. Na posebnem skupnem shodu v sredo so sklenili zahtevati za težake pomagache, da uživajo dohodke akordnega dela v enaki meri z rokodelci, da plače in dohodke akordnega dela razdeli uprava ladijedelnice in ne rokodelci.

Za dečke pomagache pa najmanj 140 K dnevne plače, in 1 K za akordno delo in da razdeli i dnevne plače i dohodke akordnega dela uprava ladijedelnice.

Toliko težaki kakor tudi dečki zahtevajo samo to, kar so že davno delili njihovi tovariši v Lloydovem arzenalu.

Te zahteve je predložila nalašč izvoljena komisija sestojeca iz dečkov in težakov.

Inženir nadzornik, kateremu je predložil omenjeni odbor omenjene zahteve, je odgovoril da so jih mogli predložiti predno so stopili v stavko in da če se do četrtega ne

vrnejo na delo bode se jih smatralo za odpuščene.

Odgovorili so mu, da so bile te zahteve predložene že pred 3 meseci, a do danes niso dobili nobenega odgovora.

V sredo popoldne so imeli zopet shod, kjer so sklenili vstrajati v stavki, dokler se ne ugoti njihovim zahtevam.

Naše najnovejše pijavke. (Iz sv. Križa). Mesece in mesece čakamo že željno trgovcev, da bi nam odkupili vino, za katero smo se potili celo dolgo leto dan na dan, od zore do mraka. Zastonj! Le redkokrat pride kdo v našo pozabljeni vas. Že so začeli pritiskati upniki katerih žalibog ni malo, živila postajajo od dne do dne dražja, a vino, naš glavni pridelek, je še v kletih denarja ni. Vzrok tega je dejstvo, da mi ne moremo prodati vina po tako nizki ceni, kakor na primer istrski kmetje, ker je med našim in njihovim razloček in ker ga oni tudi lažje pridelajo.

To naše slabo gmotno stanje pa izkorističata dva gospoda, ki bi rada pomnožila svoj kapital na naše stroške, dve pijavki, ki sta se zarila v naše telo in srkata našo kri. To sta tržaški rodoljub, ravnatelj tržaške hranilnice in posojilnice predsednik tržaškega trgovskega izobraževalnega društva gospod Ulčakar in kriški trgovec z jestrinami gospod Gustinčič, ki je prišel pred nekaj leti kot berač v našo vas, a premore sedaj več kakor deset kmetov skupaj.

Ta dva gospoda sta namreč nakupila istrskega vina po 20 K, ga pripeljala v klet gosp. Gustinčiča in ga sedaj prodajata po 28 K, dobro vedoč, da mi damo le težko naše vino pod 40 K. Seveda segajo trgovci raje po tem cenem vinu, kvaliteta je seveda zadnja stvar, naše vino pa ostaja v kletih in mi — molčimo in trpimo. Naši kmetje, ki ne vidijo dva koraka pred seboj, kujejo še vedno rodoljubni pijavki v zvezde, kupujejo še vedno Ulčakarjeve žigice, zahajajo še vedno v Gustinčičevo prodajalno mesto da bi se — mislim tiste ki imajo kak pristranski zaslužek — vpisali v delavsko združbo, ki se ustanovi v kratkem pri nas, ter šli združeni z delavci v boj zoper skupnega sovražnika — kapital. Ne! Raje poslušajo neko nezmotljivo človeče, ki jim odsvetuje to iz prižnice. Tužna nam majka!

Kriški kmet.

Goriški liberalci so pred ožjimi volitvami za deželni zbor prosili socialne demokrate za volilno pomoč zoper klerikalce. Takrat ni hotel velik del socialističnih delavcev ničesar slišati o taki podpori in povedalo se je odposlancu liberalcev, dr. Treotu, da ni mogoče podpirati stranke, ki kandidira nazadnjaka, kakršen je dr. Gregorin iz Trsta, ki stoji na vodilnem mestu krumirske narodne organizacije. Takrat je dr. Treo, da bi ložje pridobil za liberalce socialistične glasove, izjavil, da goriška narodno-napredna stranka nima kaj opraviti s krumirsko narodno organizacijo. Socialisti so jih pri ožjih volitvah podpirali in tako so zmagali. Sedaj so volitve minule, a goriški liberalci — podpirajo z vso močjo »narodno organizacijo« proti socialistom, »Soča« dela zanjo v vsaki številki reklamo. To je nauk, koliko je vredna beseda liberalcev. »Preden bo petelin trikrat zapel, me boš zatajil;« to velja za liberalce.

Okrajna bolniška blagajna v Trstu. — Število bolnikov ostalo od XIX. tedna (od 3. maja do 9. maja) je 1170. Novih bolnikov, ki dobivajo subvencije v XX. tednu t. j. od 10. do 16. maja je 576. Število odpadlih bolnikov v poslednjem tednu je 563. Odpadlo je tedaj 9114 dni subvencije. Bolnikov, ki uživajo subvencijo ostane v blagajni še 1123 od katerih zdravijo specialisti 318 bolnikov in sicer 116 radi spolnih in kožnih boleznih 169 bolnikov je pa v bolnišnici.

Od 1. januarja pa do 9. maja je bilo naznanjenih 12.234 novih bolnikov, odpadlo jih je pa 12.293 t. j. 166.798 dni boleznih.

Blagajni naznanjenih porodov je bilo v pretečenem tednu 14 in 6 članov je umrlo.

Od prvega januarja pa do 9. maja šteje bolniška blagajna 208 porodov in 154 slučajev smrti.

Porodnih, bolniških podpor in podpor v slučaju smrti se je izplačalo v pretečenem tednu 17.131'26 K.

Od prvega januarja pa do 16. maja se plačalo 382.068'21 K podpor.

Warmundova brošura. »Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost« izide tekom tekočega meseca. Sedaj že opozarjamo čitatelje na to interesantno delo, ki bo prav mnogo razbistrilo po Slovenskem. Delo prof. Warmunda je jako lepo pisano, poljudno in na podlagi neovrženih dejstev.

Shod zveze državnih uslužbencev na Primorskem se vrši v nedeljo

24 t. m. ob poludne v gledišču »Fenice«. Dnevni red: »Postalat pristaniske doklade«. Pridite vsi.

Zahvala. Podpisani se tem potom naprisrčneje zahvaljuje pižnim železničarjem, ki so se ga spomnili v najhujši boleznih z lepo svoto — 63.04 K.

Anton Kogoj.

Knjigo štev. 68 iz knjižnice N. D. O. je našel naš sodrug v prosti luki in jo prinesel v naše uredništvo, kjer je na razpolago. Uredništvo je odprto od 10. ure zjutraj pa do 1/21 pop. in od 3 pa do 7 ure zvečer.

DOPISI.

GORIŠKO.

Miren. Javni shod priredi tuk. krajevna organizacija v nedeljo dne 24. t. m. ob 3 1/2 uri popoldne v prostorih Mihe Faganela. Govoril bo sodr. dr. H. Tuma. Dnevni red: **Industria in delavstvo.**

Krajevna organizacija priredi v nedeljo dne 24. t. m. po shodu veselico s plesom in šaljivo pošto, prosto zabavo itd.

Dobravlje. Javen ljudski shod priredi krajna organizacija Skrilje-Dobravlje nedeljo 28. t. m. v Dobravljah v prostorih pri Tononu. Govoril bo sodr. dr. Tuma o predmetu: **Laština in socialnodemokratična stranka.**

Javni shod je priredila pri nas agrarna stranka v nedeljo 17. t. m. pri Tononu. Shoda se je udeležilo veliko število tudi naših sodrugov. Govoril je gospod Mrmolja iz Vrtojbe. Priznati moramo da je bil napram socialni demokraciji precej prijazen. Rekel je da je sam demokrat. Navzoči so mu pritrdili vedoč, da drugega sploh ne more biti. Povedal je tudi, da agrarna stranka na Goriškem ni kapitalistična, ali veleagrarna, ker ima poslance posestnike. Tudi mi nismo trdili nikdar, da je stranka kapitalistična, če ima tudi nekaj kapitalistov v svojih vrstah, ali pa, če ima poslance veleposestnike. Toda delo agrarne stranke se nagiblje bolj kapitalističnemu nego proletarskemu stremljenju. Tega ni mogel in tudi ne bo mogel tajiti gospod Mermolja.

Ne vemo iz kakega namena, toda baje ne iz prijaznosti do socialne demokracije, se je dotaknil tudi osemurnega delavnega časa. Najbrž je hotel gospod Mermolja pokazati s tem, da je socialna demokracija nasprotna interesom kmetijstva ko hoče organizirati tudi kmetsko delavstvo in pridobiti tudi istemu osemurni delavni čas. Toda Mrmolja se takrat ni posrečilo dokazati, da bi bilo tako stremljenje delavstva nasprotno malim kmetovalcem. Gospod Mrmolja je povedal, da neorganizirano delavstvo dela še vedno po 12 do 14 ur na dan. Organizirano pa ne. S tem je pa dal socialni demokraciji samo dobro spričevalo njenega delovanja v korist delavstva. Toda hotel je reci kmetom: Ne dovolite, da bi se vaše delavstvo tudi organiziralo. No, v enem prihodnjih člankov, hočemo dokazati tudi gospodu Mermolji, da tako stremljenje delavstva ni škodljivo marveč koristno malemu kmetu, ki je itak že sam delavec.

O vsem drugem kar je govoril gospod Mrmolja, pa ni vredno se spuščati v polemiko.

Naše mnenje o agrarnem vprašanju smo že večkrat povedali in imeli bomo priliko govoriti o tem še veliko.

Toliko za danes.

Nabrežina. Zaupni shod, ki ga je sklicala odotna krajevna organizacija v nedeljo 17. t. m. ob 3 1/2 popoldne, je izborno uspel. Sodrugi so pozdravili v prvič v svoji sredi dr. ja Henrika Tuma, ki je v kratkih potezah označil stališče socialnodemokratične stranke v razmerju z drugimi strankami v deželi in ki je ovrgel glavne očitke, posebno, da se smatra stranko kot delavsko stranko sovražno vsem drugim stanovom, da se jo smatra kot protinardno in protiversko. S svojim dunajskim programom leta 1901 in brnskim programom leta 1904 je stranka precizirala svoje stališče in le nepoznanje socialnodemokratičnega programa posebno od strani liberalne in klerikalne inteligence daje vzrok napadanju na stranko. Res je, da je socialnodemokratična stranka delavska stranka zaradi tega, ker se je iz zavešči delavstva porodila socialnodemokratična ideja, in precizirala znanstveno po učenjaku Marxu in praktično izvedla po odvetniku Lassalle. Delavci so bili prva četa socialnodemokratične stranke, in do končne zmag, tudi delavstvo ostane jedro socialnodemokratične armade. Spoznanje tega privede

ravno inteligente in je privedlo tudi govornika v socialnodemokratično stranko. Svojo revolucionarno moč pa kaže delavstvo v pravilno izvedeni organizaciji. Zaradi tega je treba organizacijo na Goriškem izvesti nemudoma in to tembolj, ker je na Goriškem eden najugodejših položajev za socialnodemokratično stranko na Slovenskem.

Nato je zaupni shod izvolil odbor 6 članov, ter jih obenem pooblastil, da izberejo iz svoje srede zaupnika za okrajno organizacijo v Gorici. Po zaupnem shodu se je razgovarjalo o odnošjih v Nabrežini in okolici ter se je povdarjalo, da je socialnodemokratična ideja že precej našla pot med prosto kmečko ljudstvo. Povdarjala se je tudi zanimiva okolnost, da so bili pri zadnjih državnozbornih volitvah najboljši agitatorji po dolenjem Krasu zaupniki socialnodemokratične stranke in da je največ po njihovem vplivu zmagala napredna stranka proti klerikalni, — okolnost, ki daje upanja, da se krepko organizirana socialnodemokratična stranka na Goriškem pač ne bo dajala več zlorabljati drugim strankam in da v bodoče nastopi samostojno.

Izvoljeni odborniki so: Josip Marica, Fran Caharija, Rugiero Cidin, (kamnoseki), Josip Prijatelj, Anton Mozetič, Peter Rojce (železničarji).

Zdravnik dr. Svoboda in njegovo ravnanje. Pri nas imamo zdravnika, ki se imenuje Svoboda. Ta gospod zdravnik je nastavljen pri tukajšnji bolniški blagajni. Toda to kar počenja z bolniki, ki imajo zraven drugih nesreč tudi to, da se morajo zdraviti pri njem, je vredno najstrožje obsodbe. Naravnost barbarično pa postopa z ubogimi Črnogorci in Hrvatini ki delajo v Sosljani pri trvdki Facanoni in Gorijup. Gospod doktor mora biti pač zelo nervozen človek, kar baje ne odgovarja poslu zdravnika. Za bolnike bolniške blagajne ima določene tri ure in sicer od 9 do 12 dopoldne. Toda gorje onemu, ki pride v teh urah k njemu po zdravniške pomoči. Zdravila pa da vsakemu bolniku za 5 vin. na dan. Naj se zgodi katera si bodi nesreča popoldne, naj si bodo tudi delavci v smrtni nevarnosti, doktor Svoboda se ne gane iz svojega mesta. Tudi se delavci sami ne obrnejo več do njega in sicer prvič, ker vedo da je trud zamanj, drugič pa zato, ker če tudi pride več škoduje nego koristi. Tako čakajo popoldne pone srečeni delavci do 9. ure drugega dne kjer so pa zopet slabo, da ne rečemo nečloveško postreženi.

Dosedaj je stanoval ta gospod zdravnik v hiši tuk. bolniške blagajne, sedaj pa se je preselil na postajo, samo zato, da ga delavci ne bodo »nadlegovali«.

Tudi s svojimi privatnimi klienti ravna ta gospod ravno tako kakor z drugimi delavci. Če mu je kdo dolžan 2 (dve) kroni, pa ga že noče več zdraviti. One reveže pa ki nimajo gmotnih sredstev in niso člani bolniške blagajne pa sploh ne mara zdraviti. Tako se zgodi da ostanejo tuk. ubogi kmetje brez vsake zdravniške pomoči tudi v zelo nevarnih slučajih.

In vendar ima ta zdravnik plačo od tuk. občine! Njegova dolžnost bi bila priti na pomoč revežem vsikdar, toda gospod Svoboda se zmeni za te revne bolnike ravno toliko kakor za lanski sneg.

Tudi bi moral gospod zdravnik pregledavati mrlične in klavno živino. Toda niti tega ne izvrši. V nabrežinski klavnici se kolje živino, ki je zdravnik niti videl ni. Pripeti se večkrat da zakoljejo take krave ali vole, ki od boleznih ne morejo stati več na nogah. Klavnica sama pa je podobna več umazanemu stranišču nego klavnici. Tu se kolje krave ki imajo še tele v sebi. Ko se kravo zakolje se vrže tele na gnoj in je potem psi vlačijo po vaških ulicah. Kakšno meso je pa tako? Kje je higijena, kje zdravje. Toda kljub temu se nihče ne gane, kako bi bile razmere v tem oziru popolnoma zdrave. Za 5 vin. zdravila in krožnik juhe takega mesa, je bolj pravno da uniči bolnika ne pa da ga ozdravi.

Zakaj pa ima potem on svojo plačo od tuk. občine in od bolniške blagajne? Morda ne zato da pušča umazaniam špekulantom ubijati nezdravo klavno živino in poditi od sebe delavce in reveže, ki prihajajo k njemu po zdravniško pomoč. Ljudstvo ga plača, in njegova dolžnost je napraviti svojo zdravniško dolžnost napram njim, ki ne pridejo prosjačiti ampak zahtevati.

Gospod doktor naj ne misli nikar da daje zdravniško podporo revežem in članom bolniške blagajne iz velikodušnosti. Plačan je i za prve i za druge, kakor je tudi plačan, da pazi da se bo prodajalo v Nabrežini dobro in zdravo ne pa gnjilo in zdravju škodljivo meso.

Upamo, da bo ta naš opomin nekoliko razvedril možgane gosp. Svobodi in ga ozdravil njegove nervoznosti in sovraštva do revežev, ki so v skrajni sili prisiljeni nadlegovati njegovo komoditeto. Če to ne bo pomagalo, bomo pa začeli z drugim orožjem.

ISTRA.

Pulj. Javni ljudski shod priredi jugoslov. soc. dem. stranka v Pulju v soboto dne 23. t. m. ob 8¹/₂ uri zvečer na kostanjevskem griču (Monte Castanier) v gostilni Bastijančič. Dnevni red; *Meščanski poslanci v parlamentu*. Sodrugi so naprošeni, da se vdeležijo tega shoda v velikem številu a da agitirajo zanj tudi med drugimi svojimi tovariši.

Slovanska socialistična mladina v Pulju priredi v nedeljo dne 31. t. m. veliko vrtno veselico na vrtu prostorov Arco Romano s sledečim dnevnim redom:

I. koncert, II. šaljiva tombola, III. šaljiva pošta, IV. ples in domača zabava. Vstopnina za moške 30 za ženske pa 20 vin. Začetek ob 6 uri popoldne. Ples prične ob 11. in traja do ene ure zjutraj. Čisti dobiček je namenjen delavskemu izobraževalnemu društvu v Pulju.

K obilni udeležbi vabi

Odbor.

Deželno konferenco jugoslov. soc. dem. stranke v Istri sklicuje podpisani na nedeljo dne 21. junija t. l. v prostorih Arco Romano v Pulju, s sledečim dnevnim redom: 1.) Poročilo. 2.) Prihodnje deželnozbornske volitve v Istri in naša stranka. 3.) Organizacija in taktika. 4.) Raznoterosti. Sodrugi in organizacije, ki mislijo udeležiti se te konference prosimo, da nam to naznanijo. Konferenca je zelo važna.

Vsa pisma in naznanila naj se blagovoli poslati na naslov *Jos. Petejan, Pulj Arco Romano*.

Politični odbor

deželne organizacije jugoslov. soc. dem. stranke v Istri.

Izdajatelj in odgovorni urednik VINKO KERMOLJ.
Tiska. TISKARNA MODERNA M. Susmel & Comp.
ulica della Zonta 8.

Mesesnel Antonio
priporoča svojo
GOSTILNO
— za —
rojansko cerkvijo.

VINA IZVRSTNA.
Mrzla in gorka jedila vedno na zazpolago.

Postrežba točna.
Cene zmerne.

Gostilna „Alla Lealtà“

ANTON SAITZ
ulica delle Acque

Vina najfinejša, domača kuhinja
Družinske zabave.

Čast mi je naznaniti slavnemu občinstvu, da sem prevzel vodstvo

društvene krčme

v Sv. KRIŽU pri TRSTU

v kateri se toči najboljša vina.

Kuhinja domača.

CENE ZMERNE.

Za obilni obisk se priporoča

Ivan Košuta, voditelj.

Gostilna „Casa del Popolo“

(Zadružna delavska gostilna)

Trst, ul. S. Lazzaro in ul. S. Catterina

Domača kuhinja vedno dobro preskrbljena.

Cene zmerne.

Shajališče zunanjih sodrugov.

Urad:

ulica VINCENZO
BELLINI št. 13
(blizu cerkve Sv. Antona
novega)

Telefon št. 1402-1403

Novo pogrebno društvo

Na razpolago ima nove in bogate pogrebne vozove.

VELIKA ZBIRKA SVEČ

Prodaja na drobno in debelo.

Vsako pogrebno naročilo izvrši točno. Cene zmerne.
VODSTO.

= Edina tovarna pohištva v Trstu =

ul. della Tesa št. 46.

ALEXANDER LEVI MINZI

Zaloga. Piazza Rosario št. 1.

Cene zmerne.

VELIKI KINEMATOGRAF
RÉCLAME

ulica Barriera vecchia šte. 36

tik kavarne „Réclame“

Najboljši in najlepši v Trstu.

Predstave vsak dan od 5 do 10 ure zvečer. Ob nedeljah od 10 do 12 dopoldne in od 3 do 11 popoldne. V sredo in sobotah od 2 do 5 popoldne šolske predstave.

VSAKO SREDO in SOBOTO NOV PROGRAM.

Med predstavami svira ORKESTER sestavljen iz profesoriev verdijevega gledišča.

Vstopnina: I razred 40 vin. II razred 20 vin.

Otroci izpod 10. leta plačajo polovico.

Vojaki plačajo v II razredu 10 vin.

ANTON CECH

TRST - Ulica Fonderia št. 12.

Zaloga najboljših dalmatinskih in istrskih vin

Marsale, Vermuth, i. t. d.

Slovani! Podpirajte edino Slovani!

Slovansko knjigarno in papirnico

Josipa Gorenjca, Trst, ul. Valdirivo 40

FRATELLI PAGANI

TRST. Ulica Acquedotto št. 6.

Velika zbirka igrač, okraskov, parfumarij, mila, ovratnikov, zapestnikov,

kravat, i. t. d.

KAVARNA UNIONE = TRST =
Ulica Caserma
in ulica
Torre Bianca.

Napitnina je odpravljena.

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij
in časnikov v vseh jezikih.